

prej nobenega nisem poznal. Kdor je že sam kdaj deleč bil od svoje domovine in svojega maternega jezika že zdavnej ni slišal, ta mi bo rad verjel, kako človeka nekako srčno veselje presune, kadar mu je v daljnih krajih prilika mila, da more v maternem jeziku svojem se pogovarjati. Če človek tudi mnogo jezikov zna, se mu vendar zmiraj tisti najmilejši zdi, ki ga mati je učila.

Kjer ravno od maternega jezika govorim, naj še opomnim nekatere prigodbice, ki so se mi na Dunaji primerile.

Leta 1854 so poskušali vse narode pod en klobuk spraviti; dobili smo k čisto talijanskemu polku kakih 300 kranjskih novincev. Vsak si lahko misli, kako se je godilo tem revežem, dokler se laškega jezika niso naučili. Mladi ti vojaki se pripeljejo na Dunaj, kjer je polk takrat bil. Gosp. polkovnik, star mož z dolgimi brkami, na videz trd in oster, kakor da bi samo železo jedel, v resnici pa človek blazega in mehkega srca (umrl je pred tremi leti kakor general; bodi mu zemljica lahka!). Ta polkovnik me k sebi pokliče, in me tako ogovori: Duhovni gospod! znano vam je, da smo danes 300 kranjskih novincev, vaših rojakov, dobili v naš polk; nadjam se, da mi bote radi storili, česar vas prijazno prosim. Vem, da morejo ti mladenči vsi potrži biti, da pridejo v polk, kjer jih nobeden, in oni nobenega ne razumejo; bodite toraj tako prijazni in nagovorite z nekaterimi besedami mlade vojake v njih maternem jeziku; potolažite jih in recite jim, da jim ni treba žalostnim biti in se ničesa bati; ako pošteni in ubogljivi ostanejo, se jim pri nas ne bode nič hudega godilo; če bi se kateremu kaj krivice godilo in bi se v pravičnih rečeh kaj pritožiti imel, naj vam pové, kaj da ga teži, vi pa bode te njegove želje meni tolmačili, in jez, kakor polkov poveljnik, imam oblasti zadosti, uslišati vsako pravično pritožbo in v okom priti vsaki nepristojnosti. — Drugi dan ob devetih so bili novinci v kasarni na mostovžu v vrsto postavljeni; jez se pred nje ustopim in jih ogovorim v slovenskem jeziku. Vsi se zavzamejo in debelo me gledajo, ne razumé, kako je mogoče, da duhovnik čisto talijanskega polka govori tudi slovensko. Razvedrijo se jim obrazi veselja, ko vidijo vendar enega pred seboj, ki njih jezik govori in jih dobro razume. Ko sem jih s primernimi besedami potolažil in jim povedal, kar mi je gospod polkovnik ukazal, sem po vrsti od enega do drugega šel, in še z vsakim posebej nekoliko o njegovi domovini, o starših in znancih govoril; marsikteremu so solze v oči stopile, ko sem ga njegovega doma opomnil. Pridem do enega, ki je po narečji mogel biti iz tistega kraja doma, kjer z lonci in „süho robo“ barantajo. Ta mi mično reče: „Slišite gospod, Vi pa dobro po kranjsko govorite; kje ste se tako lepo nevadili?“ Nisem se mogel smeja zdržati, zakaj nobeden ni vedil, da je tudi mene Krajna mati rodila; vsi so mislili, da sem trd Lah. — Zdaj se je pa še druga teža pokazala. Novince je bilo treba vojaštva vaditi, pa spet ni bilo nobenega za to pripravnega. Polkovnik me poprosi, naj bom na pomoč častniku (oficirju), ki jih je mogel v potrebnih vajah podučevati. Več dni sem tedaj na dvorišču pri vajah bil, in kar je častnik po nemški rekel, to sem mladim vojakom poslovenil, dokler se niso do dobrega naučili. To je šlo „na levo“, „na pravo“ in tako dalje, da je bilo kaj. — Tukaj sem se očitno prepričal, da tudi naš od toliko prenapetih nemcev in nemškutarjev zaničevani slovenski jezik ni nepotreben, in hvalil sem previdnost Božjo, da mi je dala slovensko mater, ker ravno s tem milim maternim glasom sem od svojih rojakov odvrnil marsiktero neprijetnost, veliko žalostnih potolažil in mnogim veliko hasnil.

Naj povem še eno prigodbico iz svojega življenja, ktera potrjuje, da resničen je pregovor: „Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš.“ Nekega dne me prijatelj obišče, ki je bil vojaški duhoven v bolnišnici Nr. 2 na Dunaji, in me tako nagovori: „Prijatelj! pri nas imamo v vojaški bolnišnici revnega bolnika, ki ne razume nobenega jezika.“ „Je tedaj nem (mutec) — mu odgovorim. „O kaj še, ni ne nem“ — me zavrne, ampak jezik govori, ki ga ne razumem ne jez, ne zdravnik in tudi nobeden strežajev ne; prosim te, bodi tako prijazen, ker več jezikov govoriš, pridi ga obiskat; boš vidil, ali ti kaj iz njega izpraviš.“ — Radoveden viditi to čudno prikazen, brž grem in kmali najdem čudnega bolnika, od ktereга sem mislil, Bog vé, kakošen neznan jezik slišati! — Stopivši k njegovi postelji ga vprašam: „Deutsch?“ „Italiano?“ „Madžar ember?“ „Hrvat?“ „Čeh?“ „Polak?“ „Rumun“ itd. Na vse te vprašanja mi z glavo odkima, in poslednjič, že vès nevoljen, se proč obrne in z omolklim glasom godrnja: „Eh! Slovenec sem; dajte mi mir; saj vidim, da me nobeden ne zastopi.“ Jez mu na to rečem: „Da, da, pa še prav dobro te razumem, če si Slovenec.“ — Naglo se spet nazaj proti meni obrne, in vès vesel reče: „Kaj slišim, gospod? ali me res razumete? Bodi Bogu zahvaljeno, da še enkrat v hudi boleznì svoj materni jezik slišim — tukaj v ptuji deželi! Od Celja sem domá; lesèm so me poslali, sam ne vem, kako in zakaj, in so mi rekli, da se bom že kmali za potrebo nemščine naučil, pa bolezen me je prehitela, in tako revež tukaj ležim, da me nobeden ne razume, in jez nikogar.“ Kolikor morem, ga tolažim, se dolgo ž njim pogovarjam, ker mu je to veselje delalo; še večkrat sem ga obiskal, dokler se ni v boljše deželo preselil, kjer se samo en jezik govori, ki ga vsak razume, namreč slava Božja; v tisto deželo, kjer se narodi zavolj svojega jezika ne pikajo in v miru med seboj živé, naj so Nemci ali Slovani, Francozi ali Talijani, Angleži ali Kitajci (Kineži).

Enakih prigodeb sem mnogo v svoji vojaški službi doživel, kodar koli sem bil, ker povsod sem z vojaški slovanskega rodú opraviti imel.

Bog vam daj večni mir mila mati moja! Glas, ki ste me ga Vi naučili, ki sem ga kakor otrok iz Vaših ust slišal, mi je napravil že veliko dušnega veselja; on mi je vedno najljubši in najslajši ostal, čeravno sem se naučiti moral veliko družih jezikov, katerih v službi svoji dostikrat potrebujem. (Kon. prih.)

Jugoslavenstvo.

* *Prilagodjenje Gabelsbergerova stenografičkoga sistema hrvatskomu jeziku.*

Program letošnji kr. više realke zagrebške ima pod tem naslovom v svojih predalčkih sestavek velike važnosti, tudi nam Slovencem zeló imeniten. Gosp. profesor Fr. Magdič, kateri že dve leti na viši realki zagrebški uči štenografijo (brzopis, hitropis), razlaga v tem sestavku po Gabelsbergerjevi najizvrstnejši sistemi vseh novejših sistem načela te umetnosti nam južnim Slavenom. Čehi, Poljaki in Rusi imajo že gotovo svojo štenografijo, pri nas Jugoslovanih jo tudi že poskušajo v nemščini dobro izurjeni gospodje; gospodu Magdiču pa čast in hvala, da, neutrudljiv v teh študijah, je dovršil to delo tako, da je štenografiral obravnave v deželnem zboru hrvaškem. Dobra ideja je tedaj bila, da je na beli dan dal svoj sestav, da se na tej podlagi porazumejo vsi našinci, ki se pečajo s štenografijo. Magdičev spis obsega: 1. Kratkopis ili pismo u obće, 2. Kratkoslovje a) etimologično, b) sintaktično, c) logično. — Dobro došel bode gotovo vsakemu, ki je ali že izurjen štenograf ali ki se te dandanašnji tako

potrebne vednosti še le uči. „Tako potrebne vednosti danes“ — smo rekli — in res, kar je železnica sedanji čas za ceste, to je brzopis (štenografija) v vseh zborih. Ker je brz ko ne gosp. prof. Magdič svojemu delcu posebnih iztiskov napraviti dal, ga pri njem dobi, kdor ga želi. — Pregled šolskih vestí realkega programa nam kaže, da bilo je letošnje leto v 6 razredih skupaj 125 učencev (največ — 36 — v drugem, najmanj — 8 — v šestem razredu). Učiteljev z ravnateljem vred ima realka 13, med katerimi so Slovenci gospodje: Erjavec, Jelovšek, Lipež, Magdič, Tušek.

* *Technisches Polyglott-Onomasticum oder Wörterbuch der Namen der geistlichen, Civil- und Militärwürden und Chargen, der Professionisten, Künstler und Handwerker, der Grade der Bluts- und Eheverwandschaft, nebst anderen charakteristischen Benennungen in sieben Sprachen und dem friaulischen Dialekte, und zwar: in der deutschen parallel zu der italienischen (zu dem friaulischen Dialekte), zu der französischen, englischen, slovenischen, lateinischen und griechischen Sprache, verfasst von Josef Wuk, Weltprieser etc. etc. von Görz.*

Prišli so v prav ličnem natisu že 4 vezki tega slovnika na dan, kateri v sedmerih jezicah razklada imena v življenji najnavadnih reči. Nemška beseda stoji na čelu in slovník pové potem, kako se ta beseda imenuje talijansko, furlansko, francozko, angleško, slovensko, latinsko in grško. Vidi se pri vsaki besedi, da gospod pisatelj tega slovnika prav skrbno ravna in da ne pobira besed brez kritike; zato je delo hvale vredno in priporočilo vsem, ki za nemške besede hočejo vediti besede v peterih imenovanih jezicah, pa še posebno slovničarjem je ta slovník dober pomočnik. Še 4 vezki pridejo na svetlo, da bode delo končano. Vezek veljá 50 nov. kr. Dobivajo se na vseh večih knjigarnah tržaških in goriških.

Dopisi.

Iz Maribora. — r — Ponovite, ljube „Novice“, prijazno povabilo naše čitavnice Slovincem, posebno našim rojakom okoli Maribora. Letošnja „beseda“ se ve da ne more biti tako veličanstvena, kakor lanska, ker tudi nima krasnega pomena lanske slovesnosti. Ne bode se namreč letos praznovala tisočletnica krščanstva pri Slovincih, kakor lani. Vendar pa tudi letos menimo na oder stopiti in veči množini, ne samo našim družbenikom, poročiti nekoliko slovanskega, posebno pa slovenskega dušnega blaga. Podpirali nas bodo pevci iz Bistrice, Frauheima, Jarenine in sv. Lenarta, tako, da bo zborova moč izdatna. Samospeve so prevzeli: gospodičina Kletnerjeva iz Gradca, tamošnjim Slovanom znana po milem petji v tamošnji lanski tisočletnici sv. Cirila in Metoda, razun nje pa tudi drugi miloglasni in domoljubni pevci in pekinje iz Maribora in Bistrice. Tako si upamo, da ne bode nobenemu žal, ki se bo 31. julija v Maribor potrudil. — Kar se tiče vstopnine, smo že slišali od nekterih oponašanje, da to ni gostoljubno, ali saj da je vstopnina prevelika. Vendar je treba premisliti, da smo za predlansko besedo potrosili več ko 200 gold., za lansko pa več ko 900 gold. Te denarje so bili dali samo nekteri domorodci, da bi napravili svojim rojakom žlahtnejšo zabavo. Pravično pa je, da vsaki nekaj pripomore, ki se vdeleži. Tako se dá več in večkrat kaj storiti, pa zakaj ne bi tudi pri taki priliki nekaj ostalo za naše mlade domače zavode? Zato posebno Slovence blizo Maribora še enok vabimo, naj si pridejo po vstopne liste v našo čitavnico. Volitev stalnega odbora dne 3. dne t. m. je sledeči vspeh žnela: Prvosednik, tajnik in denarničar so prejšnji ostali,

odborniki pa so po alfabetičnem redu: gg. Jedlička, inženir, Majciger, gimnazijski učitelj, dr. Prelog, zdravnik, in dr. Vogrin, kanonik tukaj.

Iz Celja. — * — Rekli bi skoraj, da je čitavnica naša, kar javne veselice zadeva, enmalo mlačna, pa prizanašamo ji radi, ker pa skrbi, da so saj tiste, ktere časih napravi, polne pravega čistega veselja. Taka je bila tudi zadnja „beseda“ 10. t. m. Iz programa povzamemo le, kar je bilo bolj novega in med drugim bolj zanimivega. Med pesmami: „Kje dom je moj“, česka, prevodil A. Pirnat, „Slavčeku“ Sl. J. Podgorjanskega, čveterospev Tribnikov in pa „Staročeska.“ Tudi že slavnoznaní „Šentjurski pevci“ s svojim milim petjem in Ant. Grabič s svojimi šaljivimi so jako pripomogli k ovi večerni veselici. Posebno se zahvaljujemo pevovodju g. G. Tribniku, ki je na glasoviru in violončelu, g. Salmhoferju, teharskemu učitelju, kateri je na gosle igral, in pa gospodičini Emi Š., ki je na glasoviru tako izvrstno svirala, da si je sedaj pri tej besedi, kakor že tudi pri poprejšnjih, občno gromovito hvalo pridobila. Do vrha pa je priklopelo veselje, ko smo ob 11. uri iz Laških toplic tale telegram v francozkem jeziku prejeli: „Pozdrav Hrvatov, ki se zabavljajo v Laških toplicah. Živili Slovenci in njihove gospé.“ Ploska in živio-klicev ni bilo ne konca ne kraja. In tako je veselica pri sladkem petji in malem plesu trajala precej čez polnoč. Da bi le skoraj spet kake „besede“ v čitavnici celjski doživeli! Pa saj ne dvomimo nad tem, ker smo še celó in sicer radostni slišali, da ravnateljstvo namerava, k drugim že pri nas navadnim veselicam še vprihodnje male glediščine igre pridružiti. Bog daj srečo! To bo novo netilo iskrenega in živahnega kretanja čitavnice naše. — Ko že ravno o besedi in pesmih govorim, naj še dostavim popravek neke pomote v dopisu iz Celja v predzadnjem listu „Novic“: Naš pevovodja gosp. G. Tribnik ni pesem zložil, ampak le nekaj narodnih in drugih je zbral in tistim, ki še čveterospevov nimajo, jih je napravil, nektore pa, kakor „Slavčeku“ in druge, sam na čveteroglase postavil. 1. zvezek pride konec t. m. na svitlo, njegova „Slovenska maša“ pa še le mesca avgusta ali septembra. — Še nekaj novega. Mestna srenja je včeraj 16. t. m. bivši minoritski samostan ali tako zvano Bočinekovo hišo po dražbi za 46.000 for. za mesto kupila.

Iz Ipave. Dne 15. avgusta t. l. — v praznik vnebovzetja Marije Device — se bo „ipavska čitavnica“ slovesno odprla. Programi se bodo o svojem času razposlali. Ako bi komu drago bilo, s petjem ali drugače k slovesnosti pripomoči, naj odboru blagovoljno naznani, kako in kaj, da se programu pridene.

Odbor.

S Pivke 15. julija. — V Postojni smo šolsko leto že končali 13. julija; hiteli smo namreč s podukom in poskušnjo, da nam več časa ostaja za preuredbo šolskega poslopja. Tedaj dobimo prostorne šolske sobe, ker za učnike ne bo več stanovališč pod šolsko streho, in se jim bo namesti tistih raji priklad v denarjih dajal. Polagoma napreduje naša šola; zdaj ima že svoj lasten lepo obravnan vrt za sadjorejo, v pospeh pevskega poduka dobila je tudi lastno fisharmoniko. Namesti navadne razredbe ali klasifikacije šolskih učencev prejeli smo letos sporočilo letno v slovenskem jeziku*), v katerem za vvod stoji kratka zgodovina postonjske šole. Povedano je ondi, da se prvi spomin te šole nahaja leta 1702, kjer je bil orgljar in učitelj

*) Radostni smo prebirali tudi mi to „Sporočilo postonjske šole“, ki je nekako napravljeno po programih gimnazijskih in tudi v pisavi kaže lep napredek, da je r samoglasnik. Dobro!